

„Erisz almáját dobták közénk, s most esszük!” Összefoglalóan ez a véleménye a történelemszakkonferenciának, Kristó Gyula egyetemi tanárnak (JATE) a Művelődési és Oktatási Minisztérium által meghirdetett pályázatról, a Széchenyi Professzori Ösztöndíjról. Érvései sok tekintetben összecseng egy másik szegedi professzoréval: a természettudós Solyosi Frigyes akadémikus a Magyar Nemzetben (január 13.) fejtette ki az új ösztöndíj feltételrendszerét bíráló nézeteit.

Azóta több vitacikk megjelent. Volt aki a felsőoktatást ért kisebbfajta atomcsapásként „értékelte” a Széchenyi professzúrát, más az akadémiai hierarchia régóta kívánatos bomlasztásaként üdvözölte. Kristó Gyula és számos szegedi professzor-társa a miniszterhez és az Akadémia elnökéhez küld levelet – hátha kivédhető még az a csapás, amelyet véleményük szerint az új ösztöndíj zúdított az egyetemekre és főiskolákra.

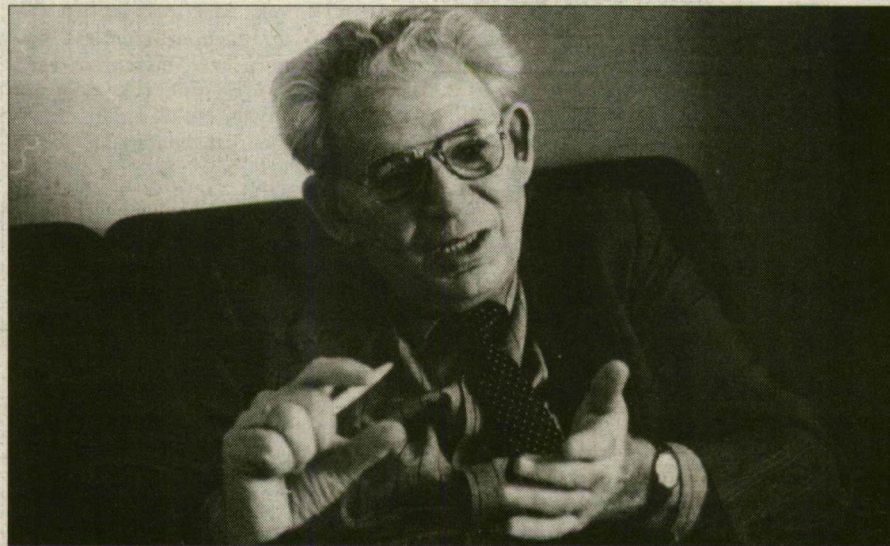
● **Régóta nem dúlt ekkora vihar a felsőiskolákban, mint amit a Széchenyi professzúra kiváltott. Miért?**

– Mert végveszélybe sodorhat. Ha megengedi, sorra veszem a feltételeket. Már a felhívásban megjelölt cél is

● „Erisz almája köztünk”

Mi kelt vizzályt az egyetemeken?

vitatható: „...az ösztöndíjban részesülők alkotóerejüket a felsőoktatásban végzett kiváló oktatói, kutatói teljesítményük fenntartására és fokozására fordíthatják, ezzel is hozzájárulva a magyar felsőoktatás megújulásához.” Harmincödödik éve dolgozom a magyar felsőoktatásban, folyamatosan rendkívül rossz anyagi kondíciók között. A körülmények ellenére a magyar felsőoktatás szakmai színvonalát ma sem marad el az európaiktól, számos területen a világ legfejlettebb országaival versenyképes; tehát nem szorul generális megújításra. A pályázat feltételei közül a legkomolyabb gondjaim az életkori megszorítással vannak: *csak 55 év alattiak pályázhatnak.* Ez teljesen önkényes és igazolhatatlan korhatár. Egy *numerus clausus*, amely kizárja az alkotóerejük teljében lévő kutatókat, oktatókat, akik – ellentétben mondjuk a bányászokkal, martinászokkal, kohászokkal vagy rendőrökkel – nem kopnak el 55 éves korukra. A tudományos munkának ugyanis van egy olyan sajátossága, hogy a betakarítás ideje későbbre tolódik el. Ha 55 éves koruk után nem támogatják volna a tudósokat, az

Kristó Gyula: „A Széchenyi professzúra semmisnek tekint értékeket és teljesítményeket”

egyetemes tudomány legtöbb értéke nem született volna meg.

● **Azt mondhatják, sava-nyú a szőlő, ön is túl van a korhatáron.**

– Hadd folytassam, ki fog derülni: nem tagadom le, hogy személyesen is sértve érzem magam, de nem vagyok egyedül, ráadásul meggyőződésem, hogy ez az intézkedés szétzilálja a magyar felsőoktatást. Nos, a következő probléma a négy éves ösztöndíj összege: ez a folyóssítást megelőző évben

érvényes minimálbér nyolcszorosa – most havi bruttó 112 ezer forint, plusz az illető fizetése. Egy nyugdíj előtt álló egyetemi tanár fizetése bruttó 56 ezer 300 forint. Egy frissen tudományos fokozatot – PhD-t – szerzett fiatal oktatóé 36 ezer forint. Most ne beszéljünk arról az elképesztő tényről, hogy 20 ezerrel ér többet egy professzor munkája 30 év alatt, vagyis évente 5-700 forinttal nő a fizetése... Arról van szó, hogy az a fiatal oktató, aki megkapja az ösztöndíjat,

148 ezer forintot inkasszál havonta, két és fél-szer annyit, mint mondjuk a tanácskezelője, aki kinevelte... Ez elképesztő feszültségeket fog okozni. Vajon Magyar Bálint mit szólna hozzá, ha az ő irodavezetője két és fél-szer annyit keresne, mint ő, a miniszter?

● **Bizonyára szigorú szakmai feltételeknek kell megfelelni az ösztöndíj elnyeréséhez és lehet remélni, hogy a négy év alatt nagy értékekkel gazdagítják a tudományt és**

az oktatást a kiválasztottak.

– Akkor most tessék figyelni! Mi, akik professzorok vagyunk ebben az országban – körülbelül kétezer –, elképzelhetetlenül sok szűrőt mentünk keresztül, míg ezt elértük. Bizottságok, testületek tömege bírálta el a munkánkat. A Széchenyi ösztöndíj pályázatokat február 10-ig lehet benyújtani és a döntés március 10-ig meg fog születni. Nem tévedés: egy hónap alatt legalább kétezer embert fognak átvilágotítani! De lehet, hogy hétezeren fognak pályázni, vagy még többen. Nem tudok olyan okos kuratóriumot elképzelni, amely ennyi idő alatt ennyi embert objektív módon meg tudna mérni. Elképeszt az a felelőtlenység, amely szerint egy 11-15 tagú grémium képes kiválasztani 35 tudományág több ezer művelője közül a legjobb 500-at! Ha ez nem fog szubjektivitást szülni, akkor én kénytelen leszek értékrendet változtatni.

● **A pályázóknak ajánlók is kell szerezn.**

– Igen, kettőt. De ki lehet az ajánló? Nyilvánvalóan a pályázó professzora. Azok az idősebb oktatók, akik ki vannak zárva a pályázatból. Akik ezek szerint alkalma-

sak arra, hogy megítélik a pályázót, de arra nem, hogy támogassa az állam a munkájukat. Ez a pályázat egyszerűen semmisnek tekint értékeket és teljesítményeket azzal is, hogy csak az elmúlt öt év produktumait teszi mérlegre. Pedig a tudományos teljesítmény nem rendszerfüggő, nem a rendszer-váltás függvénye. Ilyen rövid időtartam áttekintéséből nem állapítható meg a teljesítmény tendenciája. És itt vissza kell térni a megjegyzésére a savanyú szőlőről: majdnem 20 kötetet publikáltam az utóbbi öt év alatt, tehát nem hazabeszélek.

– Ajánlást kértek már öntől a kollégái?

– Kértek. Konzekvens voltam a pályázattal kapcsolatos véleményemhez és megtagadtam az ajánlást. Meg is haragudtak rám. A vizzálykodás csíráját ültették közénk. *Erisz almáját dobta a felsőoktatásba a minisztérium – és mi most esszük. A sanda gyanakvásoknak, az ellenszenveknek, az intrikáknak olyan burjánzása következik ránk, amely az igazságtalan diszkrimináció következtében szét fogja verni a magyar felsőoktatást.* A dolog tragikomikuma: aki itt 112 ezret kap, külföldön 400 ezret kaphatna. Ez rávilágít az egész szomorú helyzetre: így tudnak nálunk megfizetni olyanokat, akiket most nagyon meg akarnak fizetni.